

IGENT MONDANI A MUNKÁRA

Mi a munka? A fizikában egy bizonyos ellenállásnak a legyőzése; gazdasági szempontból a természeti erők meghódítása, anyagi és szellemi értékek termelése. Egyéni szempontból az ember munkája által szerzi meg magának és családjának a megélhetéshez szükséges javakat. Társadalmi szempontból a munka biztosítja a közösség életlehetőségét és szüntelen fejlődését. A munka tehát az ember létezésének elkerülhetetlen szükségessége.

Mi a vallásos embernek a munkával kapcsolatos álláspontja? A hívő ember szerint a munka Isten rendelése és arra való, hogy az élet és az emberiség javát szolgálja. A Szentírás Isten munkájával, a teremtéssel kezdődik, aki azt az egyetemes parancsot tűzte az emberiség elé, hogy: „töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá“ (1Móz 1, 28). Isten szüntelenül munkálkodik, és az ember különleges dicsősége, hogy ő is dolgozhatik. A munka az ember istenképiségének egy része. Az a tény, hogy az ember dolgozik, dicsőséget, de ugyanakkor nagy feladatot is jelent. A munkának ez a célja közvetve is kifejezésre jut a teremtési történetben. Az 1Móz 2, 5-ben ez áll: „És ember sem vala, aki a földet művelje“. Eszerint Isten már az ember megléte előtt elhatározta, hogy őt munkára teremti. Azért helyezte az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt, tehát dolgozzék. A bűnesetről szóló tudósítás szerint Isten tiltó parancs elleni lázadás miatt a munkát átok alá vetette. Az Ószövetség egészében azonban nem ez, hanem sokkal inkább az mutatható ki, hogy Isten az embert munkára teremtette; a munka nem átok, hanem áldás. Isten rendelése a Tízparancsolat 4. pontjában így hangzik: „Hat napon át munkálkodjál és végezd minden dolgodat, a hetedik nap a pihenés napja.“ Ez azt jelenti, hogy a munka minden emberre kötelező. A hetedik napnak különleges jelentősége van, ezt Istennek kell szentelni azon az alapon, hogy életünknek a munka és a pihenés ritmusában kell folynia.

Az Ószövetség azt tanítja, hogy az Istenben hívő ember bizalommal végezheti munkáját, mert biztos lehet abban, hogy az eredmény nem fog elmaradni: „Megáld téged az Úr, a te Istened minden termésedben, és kezeidnek minden munkájában; ezért örvendezz igen“ (5Móz 16, 15). Az Ószövetség nem idealizálja a munkát, hangsúlyozza annak fáradságos, nehéz voltát, de azt is tanítja, hogy a munka Isten iránti kötelesség.

Az Újszövetségben arról olvasunk, hogy Jézus állandóan munkálkodik: tanít, gyógyít, segít embertársain. Az evangéliumok tanúbizonyossága szerint Jézus kézműves, ácsmester volt (Mk 6, 3; Mt 13, 55). Jézus

nem önmagáért, öncélként követeli a munkát, hanem a felebaráti szeretet gyakorlása érdekében parancsolja. Ugyanakkor állást foglal az öncélú munka, az öncélú kegyességi gyakorlatok ellen, amelyekből senkinek sincs haszna.

A farizeusok Jézus korában egy olyan társadalmi rendet alakítottak ki, amelyben a munka megvetett volt, a „föld népe“ tagjainak keserves sorsa. Míg ezek a szerencsétlenek agyondolgozzák magukat a gazdag farizeusok birtokain, addig ők a vallás törvényeivel való állandó foglalkozás eredményeképpen üdvözülnek. A törvényeket nem ismerő és annak előírásait nem teljesítő emberek nem üdvözülhetnek. Az egész Hegyi beszéd ez ellen a lelketlen szemlélet ellen s e szerencsétlen emberek védelmében emeli fel szavát. Jézus kemény ítéletet olvas a farizeusok fejére, s kijelenti, hogy ők nem mehetnek be az Istenországába, de az elnyomottak, a szegények, a megtérő bűnösök felé, akik nehéz sorsukban is bíznak a gondviselő Istenben, hangzik a megnyugtató üzenet: „Baldogok vagytok, mert tietek az Istennek országa“.

A kettős jézusi szeretetparancs értelme is az, hogy a munka az Istenrel való szeretetközösségből nő ki, és hogy a hívő ember munkájának a felebaráttal való szeretetközösségből kell táplálkoznia.

Pál apostol az evangélium hirdetése mellett fizikai munkát is végez önmaga eltartására (ApCsel 20, 34; 1Kor 4, 1—5). Az 1Tessz 2, 9-ben ezt olvassuk: „Éjjel-nappal munkálkodva hirdettük nektek az Isten evangéliumát, csakhogy senkit meg ne terheljünk közületek“. Közismert, hogy Pál apostolnak nehézségei voltak a tesszalónikai gyülekezettel a munka tekintetében. A gyülekezet egy része ugyanis Krisztus közeli jövetelének várakozásában a földi élet dolgaitól, a munkától elfordult: „semmit sem dolgozott“ (2Tessz 3, 11). Pál apostol elítéli ezt a magatartást, kifejtve, hogy ezek az emberek, miközben elfordultak a földi élet dolgaitól és a munkától, nem vették észre, hogy az evés is földi dolog, tehát azt se kellene gyakorolniok. Éppen ezért kimondja híressé vált tételét, hogy „aki nem akar dolgozni, ne is egyék“ (2Tessz 3, 10).

A munka másik motívuma Pál apostolnál a felebaráti szeretet: „Az atyafiúi szeretetről pedig nem szükség írnom nektek, mert titeket Isten maga tanított meg arra, hogy egymást szeressétek. Becsületbeli dolognak tartjátok, hogy csendes életet folytassatok, saját dolgaitoknak utánalászatok és tulajdon kezeitekkel munkálkodjatok, amiként rendeltük néktek“ (1Tessz 4, 9, 11). Az Ef 4, 26-ban ezt tanítja az apostol: „Aki oroz vala, többé ne orozzon, hanem inkább munkálkodjék, cselekedvén az ő kezeivel azt, ami jó, hogy legyen mit adnia a szűkölködőknek“.

A Pál apostol utáni őskeresztény nemzedék szintén állást foglalt a munka mellett. A legjellemzőbb ebben a tekintetben a Jakab apostol levele, amely élesen felteszi a kérdést: „Mi haszna, atyámfiai, ha valaki azt mondja, hogy hite van, cselekedetei pedig nincsenek? Avagy megtarthatja-e őt a hit? Mutasd meg a te hitedet a te cselekedeteidből“ (2, 14). A másik nagyjelentőségű szöveg ebből az időből a János evangéliuma 5. rész 17. verse, amelyben Jézus ezt mondja: „Az én Atyám mindez ideig munkálkodik, én is munkálkodom“. A kijelentés, bár nem Jézustól származik, de teljesen az ő felfogását tükrözi. Egy szombati nappal kapcsolatos vita keretén belül hangzik el, és azt fejezi ki vele, hogy Izrael szombat értelmezése helytelen, mert Isten sohasem hagyja abba a munkát, most is szakadatlanul munkát végez. Ezt a munkát végzi

Jézus is, következőleg végeznie kell hivatásszerűen minden hívő embernek a maga munkáját.

Hazánkban a munka állampolgári jog és kötelesség, minden ember lét- és életszükségletének, anyagi és szellemi javainak forrása, a haladás egyik döntő tényezője. Az Alkotmány kimondja, hogy: „A munka az ország minden egyes állampolgárának becsületbeli kötelessége“. Minden állampolgár számára pedig biztosítva van, hogy felkészültségének megfelelően dolgozhassék. Mindezekből önként következik, hogy a hívő embernek igent kell mondania a munkára, hogy mint Isten gyermeke, a társadalom tagja, magasrendű életcéllal élje életét. A munkában Isten munkatársává válik, és egész élete Isten- és emberszolgálatná nemese-
dik át.

JAKAB DÉNES

ÓSI HITVILÁGUNK EMLÉKEI A NÉPI HAGYOMÁNYOKBAN ÉS SZOKÁSOKBAN

A reáltudományok fejlődésével, a technikai civilizáció térhódításával, az urbanizáció fokozódásával párhuzamosan jelentkezett a néprajztudomány művelésének fontossága is. E tényt elsősorban annak a felismerésnek tulajdoníthatjuk, hogy a nagyarányú változások a népi kultúrát is érintik, „melyet a népi kollektív és egyéni génusz teremtett, s amely kínból, szenvedésből, a lélek kitörni vágyásából, művészi ösztönösségéből, szinte csodamódra jött létre“. Ez pedig „olyan erőtartalék, amely a »magas kultúra« számára is évszázadok óta, máig hatóan ihletadó forrás“¹.

Valláserkölcsei életünkben is e felé a forrás és erőtartalék felé fordítjuk a figyelmet, amikor a még élő vallásos hagyományokkal és szokásokkal foglalkozunk. A néprajzosok által összegyűjtött gazdag anyagból a babonának nevezett jelenségek mellett a népköltészet, népművészet, népzene, népi gyógyászat, néplélektan, társadalmi és gazdasági néprajz köréből azokat emeljük ki, melyek vallásos vonatkozásai felismerhetők. Tesszük ezt azért, mert megítélésünk szerint a népi génusz minden megnyilvánulása egymással összefonódik. Nincs kizárva, hogy a népi szokások mindenikében vallásos jelenség is rejlik. Egy népdal, egy népzenei motívum, egy kifejezés vagy közmondás, egy népművészeti motívum, egy név, minden mondhat valamit nekünk arról, ami vallásos életünk szempontjából érdekelhet.

A hagyományok és szokások állandó változásnak vannak kitéve: formálódnak, új elemekkel gazdagodnak, régi elemeket vetkőznek le magukról, de mindenik visszavezethető a múlt egy jól meghatározható pontjára.

Életünkben feltalálhatjuk azokat a primitív képzeteket, amelyek az ősközösségre jellemző meglátásokból keletkeztek, magukon hordva a nép egyéni sajátosságait és a rokon népekkel való kapcsolatát. Ma is fellelhetők hagyományainkban a polidemonizmus, animizmus, tabu-, fé-tis-, totemhit és az azokhoz kapcsolódó mágikus szertartások, a mítoszok és legendák maradványai. Mindezek a nép ősi vallására vezethetők vissza. Közismert, hogy a keresztény vallásra való áttérés és az azt követő időszak a régi vallási emlékek jó részét keresztény tartalommal telítette vagy pedig tüzzel-vassal irtotta, és mégis számtalan beszédes emlék él ma is abból az időből. Protestáns elődeink is hozzájárultak e folyamat-hoz, amikor a még meglévő szokások ellen keményen hadakoztak.